

Priplata na cilu god 8 for., na pol god 1 for. 50 nov., na četvert. 75 nov.
Za Srbiju 80, 15, 7 1/4 groša. Izlazi svake Nedjelje jedanput.

Pisma svakodnevna predmeta molimo na uredništvo upućiti.
Neprijetna neprimamo.

God. I. U Kalači

U Sridu 10. Kolovoza 1870.

Broj 22.

POZIV NA PREDPLATU.

Poklem naše na ovom polju dilovanje, i razvitak narodnosti, o što većem broju predplatnikah zavisi izavlja se: da će se predplata neprikidno primati na cilu godinu, t. j. od 19. ožujka t. g. do 18. ožujka 1871. g. po 3 f. a. vr., na pol 1 f. 50 nov., na četvert. 75 nov., a za knježevinu Serbsku 30, 15, 7 1/2 groša.

Uredništvo.

Pozdrav Bratu M. Š. kao Pisatelju u 21. Broju ukazanom.

Ako je tko mislio, da smo mi naše pero zato u ruke uzeli: da naše mile bunjevce šokece i bošnjake naučimo — to se on veoma privario, jel nitko nije većina o tom uviren: da onaj koji hoće da jednog puka učiteljom postane, triba da mnogo znade: što se kod nas ne nalazi, naša je odluka bila, ako bi s Višnjeg pomoću za rukom pošlo — uzbuditi svoj mili rod, da si uzme knjigu u ruku, i ono štumu triba da obraženim čovikom postane nauči. — Nije tajati: da smo u ovom pravcu vrlo mali korak učinili, nu ipak učinismo — jel premda velika četa učenih ugledjenih i bogatih bunjevaca, šokaca, i bošnjakah, neće da se s nama rukuje, i na veliki poso izobraženja jednog cilog puka ramena svoja da podstavi. — Ipak našismo kod više učenih — bratjah posvećenih, i svitovnih rodoljubiv odziv, koji se s nama zajedno

na polju duševne radinosti trude, da puku našem priprave rane, koja će mu sree oplemeniti. Našismo odziva već i u razredu pučkom — kako to ono Katjmarsko, i to u Broju 21. priobćeno pismo dokazuje: dakle budi se puk počima uzimat knjigu u ruke, da nauči ono što je pravo, lipo, i dobro. Mi iz srca pozdravljamo ovaj pokret, koji se tamo i vamo, očituje premda podpore ni onde nenalazimo, odkuda bi je pravično izčekivati morali.

Ipak već možemo — da pače i moramo sa svetim Pavlom puku našem poviknuti. Štjite, razmatrajte, i ono što je dobro prihvatite.

Naša će dužnost biti u tom vami na ruku ići. Taki je malo ljudi koji bi sami sebi dostatni bili, kako je ditetu potribno, ne da ga uvik poruke vode, jel onda nikad neće gospodarom svojih noguh postati, već naputke — da nezaidje davati: tako će mo mi našoj bratjih pokazivati: što je plemenito, da to dostignuti nastoje, košto i ono što je po dušu i tilo pogubno, da se od tog odustave.

Naš brat M. Š. po knjigi u 21. Br. izštampanoj odaje: da štije i s bratjom se o tom razgovara, pa što je najlipše, što je izkusio to i u pismo stavlja i prid svet iznaša. Mi koji smo naše novine za to otvorili — da posridstvuju umnodoticanje naše rodjene bratje, s radostju pozdravljamo ovog našeg prijatelja, samo nam je žao: što nije svoje pribivalište nama očitovao — koje bi mi kao i drugog Dopisatelja skriveno sačuvali. Ta nama je potribno da se znamo, jedan drugog boljma

upoznamo, usporazumimo, i na medjusobnu duševnu podporu uredimo.

Ipak to nas neće pričiti, da na stanište brata M. Š. i mi stanemo, i razgledamo: jel sve ono što je u njegovom pismu navedeno — iz nidarah istine izvađeno.

To nitko neće tajiti: da je mnogo taki ljudi: koji grabe ne samo što na njevoj njivi rodi, tako: da se neda siromahu ni vlat kupiti, ko u vrime Booza, kadasu lipoj Ruthi žetiooci još i iz ruke vlatove izpuštjali, da bi više nakupila, već i ono osvajaju različitim, kad kad i grdnim načinom, štoje tudja njiva plodila, ipak nemožemo uz to pristati, što naš brat u 21. Br. tvrdi: da bi već medju nami svi sveti ljudi ponestali. To je naša srića što se uvijek još nalazi sveti, radi koji i na nas sjaje sunce i pada kiša, nalazise učeni — koji odnošaje građanske i državne razjasnjivaju, pa i mi naučimo štoje pravično i za naše društveno stanje spasonosno.

Istina je da nije neće taki i u našem rodu, koji nesamo razjareni — već nikom oholestju naduveni čitave grdne izreke sastavljaju, od grozovitih psovka, kojima neba sržbu na nas izazivaju. Istinaje da nije ridko naći i kod nas take dice — koja ni jedno uže neznadu oplesti, al najstrašnije psovke iz ustajim kao iz pakla liju. Al i to se neda zanijekati da ćeš u svakom mistu dobrim brojom naći ljudi: koji se u dnu sreca smute, kad ovaki pakleni jezik čuju, i uzdišu k nebu da se vrhu ovih opakih smiluje, i svoj gujiv od njih odvratiti.

To baš nebi mogli povirovat da bi puk zato karao popove, što ima bogogrđnika.

Čudnoje kad ovaj naš brat M. Š. veli: Zar neima Papa vlast da to zabrani. Ej brate netriba to boljma zabraniti — nego štoje Khristos u prvoj božjoj zapovidi zabranio, a košto Isus nije uporabio batinu da ljude satirava u svoju crkvu, tako ni Papa, ni Biskup, ni župnik neće iskat da se psovač batina. Svećenska je dužnost učiti i Boga moliti, a sabljom vlada država. Sad kako ova Boga poslužuje to nije Svećenska briga — i ova i ona vlast će na Sudu dilovanja svojeg odvid davat, ona čudorednost koja s kršćjanluka tako sjaje, ko sa sunca svitlost, neuvadja se batinom već poukom, ako pak ovu ko neslušja, već oči i tilesne i duševne zažmiri, pa upravo idje u pako, toga silom nitko neće zauztezat, sloboda triba da svagdi vlada. Vatru nećemo zato ugasiť, jel ima ljudi koji snjome kuće i sela pale.

Kako vidismo ni to se nedopada našem bratu M. Š. što je po Rimskom otcu postolakšan, pa kad psovku kara, čudnovato i njegov jezik na psovku iztrkiva govoreć o papi veli: jel on Bog da on to može dozvoliti, čudnovata izreka kad posli da ljagu na popovstvo baca, poziva se na onu vlast koja je po ključevi Svećenstvu podiljena — a da okara Papu navadja riči Isusove: da će zemlja i nebo proći, a riči njegove će uvijek obstati.

Mi nismo pozvani da ovdje o postu pišemo — al molimo brata M. Š. neka izvoli naš kratak opis Papalske Bulle u 16. Br. 104 str. štampan pazljivo prošiti, pa će razumiti: štaje Papa nama dosvolio. Da je naš brat. M. Š. poslušao nauku svojeg pastira moro bi znati: da je način posta, tojest kako valja postiti, uvijek crkva uredjivala i po vrimenu prominjivala.

Sloboda i u ovim načinu nikad nije ukinjena, već sad je većma uztegnuta, sad je opet štogod stega oslabljena. Nu košto se u našoj crkvi uvijek pridikuje da se milostinja čini, al zato se nenaredjiva da mora 10, 20, 100, ili 1000 fr. ko siromahu podiliti, dočim se uvijek nalazi ljudi koji hiljade razdile, što više još i taki koji, sve svoje imanje siromakom podaju, isto tako kakoje to već kazano — post kao plemenito dilo uvijek će se navišťjivat, i niki dnevi kao strogi post obilježivat, a u drugih dnevih na volju kršćjanom ostavljat; al zato nikad neće nestat ljudi, koji sveg svojeg vika poste, koji svake nedilje više danah suše, kojiće i petak i subotu, kako i dosad bez mesa i masti provesti, al crkva neće da veže i druge kojima je to teško vršiti, ovde takodjer crkva nam slobodu ostavlja, i to punim pravom može činiti, baš kako to brat M. Š. navadja, jel su Papa i Apostoli dobili vlast svezati, i drišiti, u crkvi, i tako isto psuje onaj — koji kaže da Papa neima vlasti oprostiti u postu, košto bi psovo onaj: koji bi kazo da on i bez Pape može po volji to, ili ono u crkvi činiti: svaki u svojoj kući vlada, al car nad svom domovinom, tako svaki Biskup u svojoj Biskupii, a Papa kano Sv. Petra naslidnik u svojoj crkvi, njegovoj vlasti može se tako protiviti, košto vidimo da se nalaze ljudi koji smiju i samoga Isusa grđiti, al i ovi i oni će svojih činah odvid davati.

Zato što je Papa od posta štogod odpustio ni vam je zapovidio meso jisti, onog post koji ovaj od sele i na odrišeni dnevih održao bude bitiće vridnii, jel će žig odlučjenja slobodne volje na sebi nositi.

Ni to nam nemože povoljno biti, što brat M. Š. kara adet po kojim biva: da se u fare bunjevačke i taki svećenici umistjaju, koje su magjarske ili švabske matere na svoji grudih odgojili. Brate košto Bog negleda — dalje tko bunjevac, francus, nimac, i englez, već dalje dostojan, i takoga prima u nebo, isto tako obhadja i crkva, neka je on mah kakim mlikom odhranjen, samo neka posiduje potribna svojstva, taj će sist na stolicu župničku, ta ja poznajem bunjevacah, i šokacah, koji pastiruju kod nimacah i magjarah, ako dakle pastiruju brate M. Š. dobro me razumi, onda neimaš pravo, već ako nepastiruju, već se istom pastirom nazivaju, al jezika ni oni ni njevi namistnici ne govore, onda imaš pravo, jol kako crkva neizbira u narodih, već svakog koji se ponudjava primi, tako po jezicah namišťja svoje sluge. To dakle brate M. Š. možeš i triba da želiš, da ti se molitva vrši, i rič božja na tvojim jeziku navišťjuje,

i ak
u v:
red
vaš
neć
nor
crv
val
sre
raz
ug
vo
vi
or
vi

la
o
n
j
s
k
s
l
i

i ako ti se ne navijstjuje virujmi da nije u drugom već u vami krivica, ako vi imate pravo, ako izjavite želju redovnim putem : da se vami nauk u crkvi i u škuli u vašem jeziku navijstjuje, viruj mi brate M. Š. da nitko neće moći se protiviti, jel je poglavarstvo božjim zakonom obvezano, ovu vašu želju izpuniti — ta i najmanji crv ciči kada ga gaze, ako li dakle vi i onda čutite : kada vam se jezik iz ustih kida, onda očitujete da vam je srce okamenjeno, u kojem se ljubav svoje narodnosti nerazliva, onda očitujete : da se ljubav riči božje kod vas ugasila, jel gdi je ta ljubav, nikad neće se stim zadovoljiti, da mu se ova tudjim jezikom prinaša, mogu čovika ma kako kod tudje kuće častiti, al akoje pošten, on teži svojoj kući, ženi dići bratji i sestrama se vratiti.

Veliš brate M. Š. da vam se istom Misa osekulari, a rič božja nerazlaže, žao mi je što nisi svoje misto obilizio, jel košto nije moguće to virovati, da bi dica gladna iskali kruha i mati bi kao odrvenjena slušala, i nebi jim htila kruha, lomiti, tako nije moguće virovati : da svećenik nebi hotio rič božju navijstjivati u onim jeziku, koji njegov puk govori, ta toje njegova dika, njegova slast, njegovo veselje, kad na oltaru posvetilište prikazuje, kad na pridikaonici rič božju navijstjuje, da ju u pamet, i u srce prime, da tamo plod stostručni donese; Tko bi dakle poviravao : da on nebi htio bunjevački ili šokački s pridikaonice govoriti? No to nebi bio svećenik već košto Isus veli najmenik, a tomeje odredjeno misto u tamnosti i zimi, vičnjoj jel bi on želio da njegovih virnih srce ledeno, a pamet tamna ostane.

Nu ima mista dije teško svakoj želji dovoljiti, nismo svi tako od Boga nadareni; da dva ili tri jezika govorimo, i na tima i nauke pridavati kadri budemo. Toje osobiti dar, kog nemožemo kod svakog svećenika tražiti, već samo to možemo i moramo iztraživati : da tko posebno nije kadar nama rič božju, premda i više jezika na vratu ima, a on neka ove pridavanje po drugim vršiti naredi.

Ni to se s istinom neslaže da naši virni ono nerazume, što se u svetoj Misi sadržaje, budući da se to sve tolmači u nauku, akoga slušamo, al uz to još ako naši svećenici opazili budu, da njevi virni dragovoljno štiju, za kratko vreme će sve privodke stvoriti, da i ovoj potribi nadostaće, kakoje to već u magjarskom i nimačkom jeziku počinjeno. Al kaži mi brate M. Š. šta bi se dosad trudili naši svećenici, u ovom krugu, kada nisu imali kobi jim knjigu štijo, i kobi je kupio, jel veća strana našeg roda toje dosad držala : da je veće koristi bila jedna jabuka, u srid duge i široke avlie usadjena, nego jedna knjiga, onaje barem svake godine dieu rodnom svojim zabavljala, a ova priko sve godine neplodna ostala, jel nije bilo ruke, kojabi je otvorila, i očiu koji bi iz nje plod izštili. Neboj se brate M. Š. da neće biti pisatelja samo neka bude štioea. Al naš rod misli

da kako rodi trišnja i plod se njezin može podiliti, tako i glava čovičja dobre misli radja, koje se mogu drugima priobćiti, istina je samo i to bi tribalo znati, da je i one trišnje teško badava diliti, jel čuvara je tribalo platiti, a misli i čuvstva još manje, jel to prvo triba spisati dakle vrimenta potrošiti, za koje nismo mogli druge naše poslove vršiti, vrime to dakle pisatelju već triba košto papir i tintu, al još i trud naplatiti. Nu to nije dosta, jel to bi pismo samo jedan čovik moglo prošiti, dakle to triba u mnogo primera štampati, gdie triba prvo onog platiti, ko slova tako ko zrno po zrno kupi, da ovde bude jedan mirov a onde jedan list, drugo onog, ko izkupljena složi, kano familii uz familii da postane jedna obćina, a tamo jedan ark, triba i onogko zatim štampa, dakle obuže u onu odiću u kojoj poznamo misli riči i čine, ktome tintu artiu, svima trud, i vrime; etoti kad sve izplatiš i tušta knjigah pokupuju štioeci onda valjada ostane štogod i pisatelju, al akoje malo kupovaca ili štioea, ni je moguće ni troškom iztražati. Zbog toga poklem je taki u našem rodu malo bilo, zatosu naši pisatelji volili magjarski i nimački pisati, jel su jim tamo trud naplatili, kad jim se kod nas nisu ni narugali. Ako pak kod nas nebi taki muževah bilo : koji bi kadri bili knjige pisati, mislim da i tom nebi bilo uzroka u svećenstvu, već u našem rodu : dok on to drži, da je bolje sina za volara ili svinjara, negoli za popa, meštra, učitelja odvitnika, ili činovnika odhranjivat, onda ako nebi imali ko da nam novine i knjige piše, nemojmo tužiti svećenike, već tužimo sami sebe, koji sami sebe na to odsudjivamo : da od našeg roda nepostaje nitko glavom, već svi ostanu za nogoslužje odsudjeni.

Tom se ne čudimo što brat M. D. žalostno nabraja : da bi se valjada moljbenice, ugovori, obveznice i t. d. i našim jezikom pisati mogle, al veli šta bi to koristilo : kad ono štoje našim jezikom na artiu stavljeno neće itko ni da vidi, a kamoli da štije; jel naš brat nepoznaje onaj 44 zemaljski zakon kojije 1868 godine donešen; — jel da ga pozna, nebi se tužio, premda bi znao : da je svaki činovnik dužan, ma kaki spis na našim jeziku slozen primiti i stvar odpravljati. Da su se naši učeni ponajviše od nas natoliko rastali da jim o bunjevcih i šokecih ni najmanja briga nije, to osićamo. Medjutim ni ovde nesmiemo konačno na naše učene kamen baciti, jel dalje naš rod, mah di svoju želju glede svojeg jezika izrazio, mislim da bi radi ljubavi rodske bili pohtili ovu ispuniti. Al poklem opažavaju daje našoj bratji sve jedno mah bi mu i u Turskim jeziku pisali — premda ni ovaj, ni svoj po pismu nepoznaje, i za toga nepiše i neštije. Zato naravno dragovoljuje u svakim svojim redovnim doticanju magjarski kojisu učili jezik, kao za sebe lakši uporabe, a bunjevci i šokač metne svoj križ, bilo na papiru djački ili nimački pisano.

Ej brate M. Š. ako svećenici i svitovni učenjaci

opazili budu i da naš rod ljubi svoj jezik, da ga rado sluša u crkvi i škuli, da knjige i novine štije, pak zato šalje svoju dicu u škulu, da jim materinski izobražen jezik i od svaki umišani tuđi riči, koje su tako na njegov napale, ko čičak na svilene haljine, oproštjen, kao najdraže skupocinje u baštinu ostavi, vidićeš, daće se okolo tebe sabrat, pa će tvoje bunjevačke moljbenice i ugovore ne samo primati i štiti, već još take i sastavljati. Magjarska poslovice kaže: mrtav samo medju mrtvih nalazi svoje prijatelje dakle bunjevče šokče i bošnjače oživi, ustaj, diluj paćeš vidit: daće ti oma oživiti i tvoji prijatelji, uzdajse veli kume u se i u svoje kljuse, svaki čovik gleda takom da se pridruži, u kom se nada u vrime tegobe pomoći steći, dok sviet nas kao mrtve smatra komuje svejedno, ležo na uznak ili ničieo, donle nemojmo čekati, da će za nas kogod svoj glas podignuti, Al kad opaze, da smo mi taki stup na kog se nasloniti može, omaće gledat kakoće se uz nas namistit. Dok kod nas neima imućnosti, neima učenosti, umitnosti, donle naše prijateljstvo nitko neće tražiti, osnažit triba dakle najprije, i na svoje noge stat i pokazat da živimo, i tako kruha duševnog i tvarnog potribujemo pa će se onda i za nas pobrinuti.

Domaći Poslovi.

Papalska Nepogrišljivost, i kraljevsko Dovođenje. (Placetum)

U 10. B. Str. 60. naši Novinah smo kazali: da o ovoj nauki najveću larmu prave oni: koji se nimalo ne tiče, ovosu neizmirljivi nepriatelji katoličke crkve, zato svem svietu su radi podieliti slobodu, van jedne katoličke crkve, jel znadu: da se sav drugi sviet sdovoljava naslovom slobode, a gospodstvo njima neodkrnjeno ostavlja, dočim katolička crkva, neobičaje se naslovom zaigravati, već gleda gdje je bitje slobode da je uporabi. Zbog toga smo više puta štili: da kad svakom vierozakonu, još i zemaljskim zakonom osiguravaju slobodu, katoličku crkvu pod nje uvjete žele podvrći. To nitko nekrati: da Nazarenisam prizire sve poglavarstvo, da zidjarluk vodi rat proti kraljevanja, to sve nitko neiste ikakom prigledanju podložiti. Ovima je slobodno svanjskima u savezu stati, ondud knjige primati i te razprostirati. Al katolikom sa svojom glavom rimskim Papom se porazgovoriti, toje strašno pogibeljivo. Naša pisma njemu poslat, ili Njegova ovamo poslana primiti nije slobodno, a ko se nije prije kraljevski žig na nji udario.

Nikad vika našeg uz papalsku nepogrišljivost nismo vojevali niti ćemo vojevati, al ni to nikad nećemo primiti, da nama vironauke kralj ili Njegovo ministarstvo pridaje. Ako privisoko ministarstvo želi pravo uživati: da može razsuditi, što je po državu koristno ili škodljivo, što mi nepobijamo: neznamo po kojim načelu bi moglo se to pravo nama katolikom prikratiti: da mi sami sudimo: šta imamo od naše crkvene glave primiti, ili odbaciti. Da mi sami razsudjivamo povlačil se papalsko pismo na du-

ševne ili zemaljske stvari. I dosad je Papa bio vodja naše vire koštoće i odsele takim ostati, ipak znalismo njegove vlasti granice, i svitovne naredbe ako bi ji i izdavo nismo primali.

Isto tako poznajemo granice kraljevske vlasti, i to pravo nikad nećemo pripoznati: da nam se ma kakve naredbe duševne pod kraljevskim žigom izdaju; to smatramo kao najsilniji tyranizam kao naj ozlidniju uvriedu naše sviesti, po koju kažete da ste slobodu u zakoniku osigurali. U ime dakle te slobode, koja se ni jednom građaninu nemože zatajati, prosvidujemo svakom pokušaju oživotvorenja tako imenovana „placetuma (kraljevskog dovođenja) jel onda će te nas uvjeriti: da vi slobodu nepoštivate za drugo: već samo da može te nas oboriti osužnjiti.

Začudo nam je kad u novinah „Reform.“ vidimo — da se ljudi, čak u najgustje tmine sridnjeg doba za dubljivaju: da izvuku kojake oderke kraljevski povlasticah, da mogu katoličku crkvu u veruge okovati. Ako vam je volja u tom starežu se valjati, znaćemo mi odtud i drugi stvari na vašu glavu izazvat, da se magjarska prodići, prid obraženstvom devetnajestnog vieka. Dakle nije istina da je u magjarskoj svaki čovik, prid Bogom i kraljom, prid ministarom i sudcom jednak? Dakle nije istina da se u magjarskoj, jednom mirom odmirava sloboda građanska za katolika, lutherana, i kalvina? valjada će te vi za katolika drugu miru pribavit, pa će te smietiti prid obraženi sviet izići. Dakle sloboda za svakog čovika što hoće pisati, štampati, samo ne katoliku.

Dakle magjarskaće oživotvoriti censuru. Dakle mi nećemo jedan štampani zakon imati, sa naših sugradjanih? već mora biti za nas katolike osobiti sastavljen koji će glasiti: ako katolik pismo Papi pošalje ili od Pape pismo primi, bez žiga ministara bogoštovja, toje izdaica, i trieba ga novcom oglobiti, i tamnicom kazniti? To nemožemo virovati, dok na papiru napisano ili naštampano nevidili budemo. Molimo vas da se vi nimalo ne starate šta ćemo mi virovati — to je naš kućevni poso, mi ćemo znati, taj i bez vas odpraviti, staria je od vas sveta Majka Crkva, ljutile se i strašnie bure već priko njezine glave, i nisu je satrle, znaće ona i u ovom slučaju šta će imati činiti glede ove nauke. Ako naši Biskupi nisu imali podpunu slobodu, kada se o njoj, vićalo, nikadje neće primiti. Nije već taki jedan istom bio u crkvi sabor, kojeg su zaključki na uvik odbačeni, premda su ji carevi prihvatiti zapovidali, tako ako bude posvidičeno: da je tu podpuna sloboda, vladala, ondaće je primiti, mah će svi sveg svita carevi i kraljevi, svim svojim oružom zabranjivati, katolička crkva nije dite već mati, koja zna kada se ima pokoravati, i kada joj valja svoj materinski ugled shraniti.

Placetum je žig malodobnosti, kojeg magjarski katolici slobodnovoljno nikad neće na svoje čelo primiti.

Placetum je spona savistne slobode, koju je znala katolička crkva — i glede zviru, ognja, golog mača, krvni usilnikah priko trista godina sačuvati.

Placetum je kazna prije griha, kad svakom zločincu priznajese pravo, da ga onda istom kazne kada se grih proti njegov podpuno dokazo, hoćetel vi da katolika kaštigujete, radi griha, kojeg ni u glavi ni u srcu nepodhranjiva.

Placetum je očito obilježje katholikah, da neima pouzdanosti u njevo domoljublje. Dakle ako ste radi sve

Ovom broju je nadostavljen jedan nadometak.

Nadometak 22-om Broju Bunjevački i šokački Novina.

te sramne bilige na katolike silom vrgnuti, onda uvedite Placetum.

Al to nećemo da virujemo o našem kralju o našem saboru — o našem ministarstvu, za to nevieruje mo da bi se tko u magjarskoj našo : ko bi smio pridlagati, da se vira katolička u veruge bile te kao i zlato svietle postavljaja. Drugog virozakona muž neće učiniti, jel zna da što je njemu pravo, to je i drugom drago, a katolik nesmie, jel zna, da bi izdaicom svoje svete Matere crkvo postao.

O čem se bave na Saboru!

Pešta 3. Kolovoza. Pročitanje Njegovog Veličanstva previsoki odpis — kojim premilostivo dostojova prvo zasidanje sabora 1869—1872. godine sazvana, zatvoriti, i drugo 4. Kolovoza otvoriti. Tom prilikom Prisvitli Predsednik g. Pava Šomšić u svojem zaključnim slovu, stavlja ogledalo sveg prošlog zasidanja da svaki može lasno prividit, šta je zato vrime uradjeno. 1869. god. 22. Travnja ovaj sabor po Njeg. Veličanstvu premilostivo je otvoren, tekom kojega, održanoje 228 Sidnica, ovirovljeni zastupnika broj dorastao je do 433. koji su po poslovniku u stalni 9 odsjeka bili razdieljeni, a osim ovih u 10 uredni i šest vanredni odborih dilovali, osim ovih dilokruzi radilisu zajedničke s Velikaših četiri komisie, kojese Fiumansko — bečke Banke, nikojih zajedničkih poslovah, i kontrole hlebdećih zemaljskih zajmovah pitanja obavljale. Odbori su uspješno radili, jel su 310 izvištaja — u kojima se poslovi razjasnjivali i razlagali podneli. Dočim su i pojedini zastupnici svoju brižljivost obdani, jel su 228 interpellatia na ministarstvo stavili. Podnešeno je 130 zakonski osnovah, i 1859. moljbenicah, a redovnoje ne samo prirešeno već i primljeno i po Njeg. Veličanstvu podpisano 72. zakona.

Proračuni od 1869 i 1870. godine točno su pritresani, a račun od 1868. godine strogoje prigledan. Najznamenitije ipak glede gospodarstva zemaljskog to, štoje ustanovljena i uvedena zemaljska računara, koja će ključ blagajne zemaljske po svoji računi vazda u ruci držat, i tako u stanju biti Saboru svaki čas — položaj novčare kraljevske izkreno opisati, što već i stin potribnije postaje : što su nužde za 1870. godinu po ministarstvu dokazane, i po saboru uvidjene porodile manjak od četrnaest milijuna sedam sto šesdeset i šest hiljadah devet stotina četrirideset i dva forinta, jel po ogledalu ministarskim troškovi za 1870. godinu iznose 199.099,501 for. a dohodci 184.832,859 for.

Razni ugovori o brzopisu pošti i trgovini, sdru-gim narodima sklopljeni prigledani i potvrđni su, mnoge osnove koje se odnašaju na prokope rike, i željeznice, košto i odkup peštanskog gvozdenog mosta, gradjenja više narodnih sgradjah — razlagane i uzakonjene su.

Postaranoje i za struku pravnu — košto feudalnu i urbarialnu, i donešeni su zakoni po kojima će se stvari u ovaj razred spadajuće uredjivati. Uvedenoje takodjer i domobranstvo — glede kojeg je temeljita nada : da će se u narodni život stostručno uvrižiti, buduć se slaže s duhom narodnim.

I kadaje Presvitli g. Predsidnik, sve ono štoje o prošlom zasidjanju sa svojim krasnim govorom razjasnio — u zaključku ustane i sva kuća snjime van nikoji skrajnih članovah, i sa živio izjavlja vičnjeg blagoslova

želju na Njih. Veličanstva kralja i kraljicu, cilu domovinu i Trojednu kraljevinu čemu se zastupnici, oduševljeno odzivlju, i tako razidju.

Kućni poslovi.

Bač. 3 Kolovoza. — Da je Bač gnjizdo starine to je poznato, samo žali Bože! dosad nije nitkom palo na pamet, te da je pokušo starine ove i upoznati, van štosu ljudi slučajno po svi stranah kopajuć gdigdi što našli, i ova lipa zadaća je dotekla Njihovoj Excellentii Ljudevitu Haynald Kalačko bačkim nobiskupu, te odredio je, o svom trošku po glasom archeologu Dr. Imri Henszlmannu, koji je lane u Kalači starine kušo; i u Baču to čniti.

Prošli danah po plavih kišah blizu zidinah turski kupnicah na putu izpran je jedan kamen, koji je povod dao, da su gdikoji od želje viditi kakav je to kamen, počeli kopati, i izvadiše veliki marmor na kojimje konj izsičen, izpod podignuta kamena najdoše žlib (canal) po kojim je valjda iz kupnicah voda tekla u mostongu, ovoće odma biti jedna točka za G. Henszlmanna, kojeg svaki dan očekivamo.

U ponediljak u večer a i cilu noć strašna je kiša pala, grmljevina strahovita, triputje na blizu gdigod kako se ljudma vidi, u Mostongu grom udario.

Dne 14-og Serpnja je udario grom u ovdashnju likarnicu (apotheku) likarnikje na sriću malo prie izaso, kadje kod dimnjaka (hodšaga) udario priko tavana kroz pukotinu grede na ganak, kroz ganak, i otvorene sobe i likarnicu na sokak izišao, polupav jedno okno na stakleni vratih i sa vratih letvicu jednu skineć, druge nesriće hvala Bogu nije bilo.

Kišah odviš imamo, vika nam je sva pocernila ljudi nemogu raditi zob po naj više ne povezana leži, slaboje hrane uveženo.

Bačlia.

NOVOSTI.

— **Posridovanjem novčarah Rothschild, Vodjaner, i Bečke veresinske Banke g. Lonyaia utvrđen je;** da će od Bečke narodne Banke na tri misečne minjenice potriebni dvanaest milijuna dobiti — premdase uz to s obe strane monarhie posebni financialni ministri pristali.

Zajedničko Ministarstvo poziva mladiće i to najviše Magjare dase žrtvuju službi, mornarskoj. Za koju da se mogu izobraziti, naće u Fiumi više izprašnjeni štipendiuma; treba da nisu mladji od 16, al ni stari od 19 godinah, na što nebi imali drugo primetiti, samo to : dasmo pod imenom magjarah radi, sve mladiće pod traci krune Šv. Stipana odhranjene razumiti.

1-vog. Listopada gradjanski roditeljah sinovi mogu stupiti u škulu vojničko inžilirsku — gdje se za katanske mirnike obražuju — taki moljitelji — treba da su za vojničku službu valjani, i nimački izvrstno govori i pišu. U drugi razred samo se tehnihuši uzimaju — koji se obvezuju : daće posli dovršenja škularenja, za tri godine dana u vojnoj službi obstojati. Moljbenice do 20 kolovoza treba upravit, na vojničkog inžilirtva zaporidništvo u Kremsu, Olmucu, Pragu, Krakovu, Budimu jel Beču.

Uprava kalačke nadbiskupie — izpisuje nadtečaj — za popunjenje ustanovljena trirazredna katoličkog učiteljišta (Preparandia) na 15. dan miseca Rujna, pridavanja obavljajuće na magjarskim jeziku — osim prvog već namiestjenog, biraće se još jedan redovni učitelj za magjarski jezik — i matematične znanosti s godišnjom plaćom uz uračunjeni stan . . . 1100 fr. k ovima će se dodat sedam drugi učiteljski pomoćnikah

- a) pridavat će nimački, i bunjevački jezik . . . 240 fr.
- b) povistničke znanosti . . . . . 330 fr.
- c) prirodne . . . . . 240 fr.
- d) gospodarstvene i vrtlarske . . . . . 100 fr.
- e) pivanje i glasbu . . . . . 400 fr.
- f) gombanje (gimastika) . . . . . 200 fr.

Ako tko više sposobnosti posiduje neće muse kratit — i dvie stolice popuniti. Nadtečajelji triba da svoje moljbenice s dokaznicami Upravi kalačke Biskupie podnesu.

U odsutnosti Nadbiskupa Ivan Neliba m. p. posveć. Tininski Biskup. i Namiestnik.

Dakle svaniće jedanput bunjevcem i šokcem, toli koliko prizna će se daje trećina katolikah u kalačkoj Biskupii našeg jezika, i to u Bačkoj najstarijega.

— U domobranskom ministarstvu živana radinost je zavlada 120.000 honveda oće da oružaju, a dosad je samo za 80.000 hiljada postarano : Haljine se na sve strane pribavljaju — konje na vrat na nos kupuju.

— Grof Josip Zichy imenovanje upraviteljom grada — Rieke i magjarsko — horvatskog primorja.

— Domobransko ministrastvo 80,000 stakleni butelja je naredilo.

— Po sigurnoj visti — Egr. E. K. katolički crkveni sabor sakupiće se 1-og Listopada.

— U jednom kazalištu (theateru) baš kad je izreko jedan glumac riči : eno idje moga otea duša' turi jedan vo glavu.

— Osveta iz ljubomornosti. U južnoj českoj jedna sluškinja opali pušku na svojeg nevirnog ljubovnika i izbijemu jedno oko, ona pak skoči u ribnjak ali je živu izvuku i sudu pridadu.

— U Velikom Varadinu jedan se muž obisijo, koga je žena ostavila i za gazdaricu jednoj obitelji otišla.

— Strah od rata toliko je zavlado, da svaki dan stižu iz nimačke imućne obitelji u Austriu.

— U Biloj Crkvi obilisu 16 ljudi, stoga što su ubili jednog ovčara i 50 ovacah oteli.

— Smrt u mamurluku. Jedan čovik imenom Hanenschlegel vincilir budimski — štoje imo malo novaca sakupio i sa svoji drugovi u mijanu otišo dije do zore pijo — na zoru izivši u avliju mijansku obisi se. Kažu da je ovog čovika i Žena istom smrćom umrla, da liepa para !

VILA JET.

U Bečkom Listu „Tag Blatt.“ General Türri trza obrazinu s lica g. Bismarcka — veli daje 1866. god. 10. i 11. Lipnja bio kod Bismarcka, koji mu je naložio izručiti Caru Napoleonu : da osvoji Belgiu i Luksenburg. 1867. povodom razgovora obećah Bismarck — pomoć Magjarskoj : da može svoju nezavisnost izvojevati. Zajedno izjavi : da je spreman svašta za Francusku učiniti. U Luksenburgu veli triba da Napoleon osnuje jednu za

Francuse stranku- i Belgiu s Francuskom sjedini, čemu ako bi se ovi opirali napastje ji Pruske bajonete. Što da je Napoleonu sve priobćeno, to je Bismarku poznato, o jeseni 1867. god bijaše Türri u Biogradu, kamoje Pruski konsul Lobareau — u prisustnosti Talianska konsula, i Srbskog Presidenta Marinovića tu misao izastro : da Srbia osvoji Hrvatsku, i dočim bi Rusi napridovali (bez dvojbe k istoku) Prusi bi priko česke Beč pohodili. Obeća je se daće Türri i nadalje bivše tajne lukave osnove g. Bismarcka odkrivat. Kako g. Bismarck izplatja svoje drugove toje pokazo 1866. godine Austrii.

Sigurno tako bi namirio i čese i srbe — samo da su mu pomogli do Jadranskog mora doprti.

Tako se vidi koda bi se oblaci i na iztoku skupljali, jel Turci hoće da Bosnii 80,000 vojnika na vrat bace, od kojibi nji 20,000 oblik svoj Grčkoj okrenuli. Egyptianski kraljić povratio se iz Carigrada u Aleksandriu — obećavši Sultanu znatan broj vojnika u pomoć dati.

Česi vele da će u zemaljski Sabor unići, al poslanike na zajedničku Bečku skupštinu neće odaslati.

S krvnog bojišta, doznajemo : da su Francusi kod Saarbrükena Pruse jako pobili, no to da su jim Prusi kod Weisenburga francuskoj granici povratili, 500 francusa zarobili i jedan top košto i svu saborsku prtljagu oteli, o kojoj bitki piše kralj pruski svojoj kraljici: da je pobjeda po kraljeviću izvojevana vrlo krvna bila, Prusi pripoznaju da je 600 nimaćah ranjeno a 300 ubijeno, koja bitka s tim je bila za Pruse još dičnia, što je u njoj to bože i francuski vodja hrabri general Douai poginio.

U Berlinu je sve veseljem na taj radostni glas zapivalo — i po kralju naredjeno : da se od oteti topovah kuju križići — kojima će se Badenacah, Bavaracah, i Posenacah junačtvo označiti — kralj je krunovojvodi svoju zahvalnost izjavio.

O kojoj bitki pišu francusi da je do 100,000 nimaćah 12,000 francusah iznebušilo, koji su se dugo i tako junački borili : da su do 7,000 nimaćah utamanili, velika uzrujanost u Parizu — Dreher i Hirsch novčari zatvore menjačnice s nadpisom — zaključane do osvojenja Berlina, kasnie javljaju : da je Mak Mahon veliki vojvoda ovaj krnjetak oma izoštrio — i nimce natrag odbacio.

Od Talianske već nitko nedvoji : da je u slogu s Francuskom pristala — general Cialdini, pristaša francuski u parlamentu napada ministarstvo želeć izkockanje ministara vojnog ; ministarstvo javlja : da je njevo vojničtvo za boj dobro oružano. Samo neka nas opet nestigne ona srića od 1866. god. da se i dušman i prijatelj francuski s našim troškom neplati. Talianci zivaju na Tyrol — a Prusi će se s dovoljti sa Šlesiom Moravom i Českom.

Sunce Francuske slave počima tamnuti — brzopisi 6. i 7. Kolov. glasaju : da je pruski kraljević francusko središte prodro i kod Wörtha francuse tako pobio : da su nimci 4000 vojnikah zarobili, dvie zastave — šest nove fajte mitrailleuse imenovana, i 30 drugi topovah oteli, umoreni su od obe strane mnogi i neobično tušta častnikaje palo.

I pariški brzopisi — potvrđuju pobijenje francusah na dva krilah — jedno je vodio Mac Mahon, a drugo Frossard.

Pariz se postavlja u obsadu svi od 30 god. mladji na obranu domovine se pozivlju. Još i Carica, želi diliti pogibel obrane. Sabor je na sjednice pozvan ministarstvo neprikidno ujedinjeno. Car sam izjavlja nesriću

i u proglasu pozivlje pučanstvo na jedinstvo i iztrajanje. Gubitak francusa još se nije mogo konačno doznati, dvie čete Bazainova, i Admiraultova još nisu u vatri bile, pobije ne se oko Metz izkupljaju di sad novu bitku očekivaju Pruska južna vojska je na tri miesta Rhainu prišla u Schwarzwald, i naputilase gradu Nancy.

Trgovina i obrtnost.

* **Subotica 5. Kolevoza** (u petak). Cile nedilje imamo ne pristano kišu * i osim sride i četvrtka nije se na polju moglo ništa raditi, zbog čega su ljudi jako zabrinuti, jer na više mesta krstine su proklijale, a zob i drugo koje je u rukovetima još, to već sve pocrnilo, i tako kad smo dočekali, da u koš ili na tavan ranu pribiramo, evo na oči gled nam ova propada — a to sve čini sila božija, na koju triba svagdar da se opominjemo.

Zbog tog ne ugodnog vrimenta, nije baš najviše rane na naš trg danas doveženo, ali što je na pijacu došlo to je sve jagme prošlo. po ovu cinu: žito 4 fr. 50—75 nov. raž 3 fr. ječam 2 fr. 40—60 nov. kukuruz 3 fr. zob 2 fr. 20—50 nov. požunac.

Cina rane.

Maža ili centa razumi se požunac po težini na funte

Staje?	Kako?	Dica	Teškoć		Vridi		Di?	Teškoć		Vridi	
			cta	fat.	frt	kr.		cta	fat.	frt	kr.
Žito	9 Kolovoza Banatsko	I S T A R O P O S T A V L J E N I C A	83	5	20—35	6. Kol. u Baji	83	5	7		
			84	5	35—45		80	5	—		
	85		5	45—55		—	—	—			
	86		5	65—75		—	—	—			
	87		5	80—90		—	—	—			
	88		5	90—95		—	—	—			
	Bačko		83	5	20—55		—	—	—		
			84	5	35—45		—	—	—		
			85	5	65—75		—	—	—		
	Tisansko		86	5	80—90		—	—	—		
			83	5	90—95		—	—	—		
			84	5	35—40		—	—	—		
	maodkud		85	5	40—50		—	—	—		
			86	5	50—60		—	—	—		
			87	5	70—80		—	—	—		
Napolica	"	88	5	85—95		—	—				
		—	5	—		78	3	33			
Raž	"	—	5	6		76	3	23			
		78	3	75—70		76	2	33			
Ječam	"	79	3	50		75	2	83			
		68	3	25		66	2	60			
Zob	"	70	3	30		63	2	50			
		72	—	—		—	—	—			
Kukuruz	"	—	—	—		44	2	67			
		—	—	—		42	2	57			
Gra	"	—	—	—		—	—	—			
		—	—	—		90	3	7			
Proja	"	—	—	—		—	—	—			
		—	—	—		—	—	—			
Gorusica	"	—	—	—		—	—	—			
		—	—	—		—	—	—			

Po cinjeniku „Mester-Lloyda“. Cina Svake vrsti rane povisila se — čisto staro žito po 40—50 nov. novo 30—35 nov. raž 20 nov. ječma i zobi nema, kukuruz 5—10 nov. — prodalisu 100,000 mirova žita, i 30,000 raži.

Vuna. neotimaju se za nju — prikupili su 1700 maži jedno 900 m. čiste bačke vune odnešenoje po 70—72 fr. 200 m. piskovite jednostrizne za 59—60 for. 300

*) Mi već tri nedilje.

Ured.

m. tabakoške 58—60 fr. Czirakyanu platili su sa 120 fr. a društvo za obilenje vune složeno prodaloje 150 m. po 116—125 fr.

Hraujenici prve vrsti kupovanisu po 29½—30 nov. niže vrsti 28½—29½ nov.

Za gorušicu se izprva jagmili zato su za 150 funti platjali 13⅓—13⅞ fr. do posli 13¾ fr.

Mast gradska sa sudom 38—38⅓ fr. bez suda 37 fr. oma pridavana a uročena 37 fr. bez suda, izdruge ruke 39 fr.

Slanina gradska na zraku sušena 42—44 fr. dimljena 42—47 fr. a ona sjabane 32—34½ fr.

Loj slabo traže 30—31 fr.

Šljive od 1869. izmaće se, nove uročene sa sudom 10⅓—10½ fr. 1869. 7½ fr.

Prisne kože. Rastu na cieni nimačke teške volov. 78—83 fr. kravie 79—84 fr. lake 80—86 fr. bavorske 84—90 fr. Amerikanske 70—76 fr. po mažu.

NAŠA ČITAONICA.

Popravljanje i gnojenje zemaljah.

Sad znamo indi da njiva zahtiva za razvitak svoj isto tako i živo stvorenje tri stvari, to jest: rane, pića i zraka za predisanje. Rana su osoline, piće je voda (kiša) a zrak je poznata stvar. Piće i zrak su povr' zemlje, a osoline su u zemlji. Kako ove osoline u simenje i u žilice ulaze, to je lako dokučiti, jel znamo da se sime razpukne a žilice su pune rupica. Te osoline moraju se najpre raztvoriti, da udju u sime i žilice.

Da negnojena zemlja nesamo što manje i traljavi-jega ploda daje, nego da i glavnicu, to jest: zemlja sama gubi se, to možemo lako saznati, kad pomislimo pošto u neradinog i pošto radinog naroda zemlje pazare Gnojeć daklem zemlje svoje nesamo da ćemo dobiti više ploda, no će nam i glavnicu ostati neokrnjena. Najposle netriba misliti, da je gnojenje zemaljah štogod novo; to su radili i najstariji narodi, koji su razumniji i vridnji bili, a to čine i danas takovi narodi. —

Pod riči djubre razumiva se većinom balega pomišana sa slamom na kojoj je ležala stoka. Balega je postala od rane marvene, a i slama je proizvedena iz zemlje, odtud daklem u takovom djubretu ima sve onakovih stvari, koje su iz zemlje postale, pa zato je ovo štalsko djubre najudesnije za gnojenje njivah i livadah. — Da pak ima i drugih stvari za gnojenje zemaljah zgodni i to se mora priznati, a koje su to, ovde ću ih navesti i opisati:

a) So. Kako triba postupati pri gnojenju njivah sa solju i koliko nam valja soli uzeti, to evo u sljedećim točkama označujem, na ime:

1) So netriba nikad zajedno sa simenom bacati; na piskovitu zemlju triba da se baci što ranije, na masnu tešku zemlju kasnije, ali na svaki način malo prije nego što se sime baca, kako sime nebi sa solju u neposridan dodir došlo.

2) Sila se soli zdravo uveličava, kad je s' krečom (vapnom) ili gipsom izmišamo pa tako na njivu bacimo.

3) Na hladnoj, teškoj i mokroj zemlji so sama sobom nepomaže ništa, i uspeha će imati samo kad se s' djubretom izmiša.

4) Najbolje je baciti so na njivu prije prvog oranja, pa posle ju nekoliko putah po površini njive po malo prosipati.

Ako se ovi propisi s' obzirom na mistne odnošaje njivah i livadah obdržavaju, onda će brzo pokazati se izvanredna korist od gnojenja sa soljci. Niko se neće kajati, ako na jutro njive dve i pol cente soli za gnojenje potroši. Bogata žetva i osobita dobrota zrna i vlata trostruko će mu a i više već trostruko naknaditi trošak.

b) Korov. Korovom se naziva ona trava, koja onde raste, gdi joj nije mista. — Takovi travurina ima u nas posvuda dovoljane. Te se travurine mogu asnovito u potribiti za gnojenje zemaljah, u kojima sijemo šenicu, napolicu, ječam i zob. Izmedju ostalih travurina navest' ću samo dikicu i pirevinu, kojih u nas svuda ima izobilja i koje su stručni ljudi spalili i pepeo nji raztvorili te pronašli, da u njima ima taman onih osolina, koje su za odranjivanje šenice, napolice, ječma i zobi neobhodno nužne. — Gnoja od travuljinah napraviti nije nimalo trudno, jel ih treba samo spaliti, pepeo njev pokupiti pa na njivu izneti.

c) Slama. Od slame se u Bačkoj pravi mlogo gnoja za njive. Slože ju na hrpu, češće ju s' vodom posipaju da strune, pa ju tada iznesu na njive. Mudrije je pak na svaki način slamu prostrti pod marhu pa ju onda na djubrenik baciti, jel toda se u nju upije mokraća, koja bi inače većinom propala, a mokraća je ta već po sebi krasan gnoj.

d) Čokoće. Ovde ću samo napomenuti kakva je to velika šteta, što narod naš lozu i povadjeno čokoće iz vinograda kući dovlači, izgori i pepeo ili smiša sa drugim makar kakvim pepelom ili ode u tartanj. Pepeo od čokoća je „krasan gnoj“ za svaku ranu, osobito pako za vinograde, a da je zato najzgodniji, samo se kaže, jel u njemu ima upravo sviju onih osolinah, što vinovoj lozi za odranjivanje treba.

e) Pepeo sapundžinski to jest : koji sapundžijama ostane. Kad su iz njega cedž napravili da sapun kuvaju, — takodjer je njivama kao gnoj od velike koristi, a netribe ga nimalo opremati, već samo na njivu izvesti.

f) Ovčije trice izmešane sa slamom zagriju i prosuše zemlju, stoga su najzgodniji gnoj za masnu i vlažnu zemlju. Upotribiti jih valja tek kad su barem četir miseda dana nagomili stajale. — Počem je ovo zdravo jak gnoj, stoga ga nevalja mlogo na njive iznositi.

g) Sera. — Serom se zove ona voda u kojoj se ovce peru pre nego što se strižu. Ovo je krasan gnoj za livade i bašče.

h) Samlivena kost od sviju životinja je osobiti gnoj za bašče i livade; — a tako isto i svinjske trice.

Produžiće se

— M. S. —

Povadjeni zubovi.

Crtica iz ruskoga života.

Nika odgojiteljica imenom Emilia Vars tečajem dužjeg vrmena boravila je u ruskoj, imala je daklem sgodu ondašnjim gradjanskim životom se uspoznati; uslid čeg prie spomenute dnevnik, ne davno u francuskoj mnogih pozornost na se obrati.

Emilia Vars, podpuni 10 lita je proživila kod grofa Kouskoffa ona slideća piše od ove obitelji.

Grof je pravi gavalir (Cavalier), napram sebi sličnim milokrvan, napram područnim dobrotvoran, napram podanikom pako, popuštljiv.

U istom gradu stanovala je i sestra prije spomenutoga grofa imenom Feodora, od koje odgojiteljica slideća piše : Od prvog časa niku prirodjenu mrzost sam

prama njoj očutila. Premda joj lice zaisto krasno biaše, ipak pogled leden i strog; otvoriv usta, na vidik su joj došli crni zubovi, Gospoja Malleville Feodore u francesštini družica u koje dio krug spadaše, svaka viditi, svaka čuti, koja su se dogodila u obitelji, stavila mi je do znanja: da je Feodora kuće gospodar, ter tako da vlada vrhu brata i vrhu njegove supruge. Nu i bila je ciloj porodici mrzka; medjutim mržnju svoju izraziti nitko se nije usudio, uslid čeg ni gospoja Malleville.

Jednoć sam dva tjedna bolovala — veli gospodična Vars u svojem dnevniku — potlim bolovanja stupiv u posednicu (dvoranu) opazim da je Feodora prekomirno lipa. Iz medju ustnica blistaše se dva šora prekrasni bilih zubovah. Ni sam si očima virovati htila, pamet si zazovem u pomoć misleći da mi se vid tečajem bolesti izneviri. Nu ona sad pridamnom kanoti prava krasotica sidjaše, premda joj priosta mrzli i neugledni pogled, kanoti i glas.

Odgojiteljica svu svoju pomnju upotribi, da si kakogod ovog kućnoga djavla preinačenja ključ nabavi.

Ah reče gospoja Malleville, kojoj su svaka poznata bila — Feodora je jedno čudnovito sredstvo upotribila, da u posid tih prekrasnih zubovah stupi.

Ako točno glede te stvari ubavisćeni želite biti, a vi me odpratite do susidnog sela.

Znatiželnost me je na toliko morila, da sam jedva u stanju bila dočekati slobodnu uru, u kojoj sam se mogla predružiti gospoiji Malleville. — Nismo dugo putovali, kad al dojdemo do jednog malenog selca, kojeg selca posidnik grof biaše.

Gospoja Malleville pristupi k jednoj sa mahom padenoj kućici, na koje kućice sobici pokuca.

Nika starica otvori vratašca.

Širokom odićom bi zaodivena starica, prema ove odiće bi otercana.

„Pomoz Bog Sviatopluka“ reče „gospoja Malleville došlasam Ivana posetiti.“

Starica nepouzdanim pogledom poče me motriti.

„Budi utješena“ nastavi gospoja Malleville „budi utješena; ova te neće odati.“

Neprestance me je mirila Sviatopluka. Medjutim mora da je njišto dobroga čitala iz mojih lični potezah, jer na brzu ova reče :

„Nek se dogodi, što se neodvlačno dogoditi mora.“

Vrata, koja je iduć nami na susrit, za sobom zavukla, iznova otvori, kroz koja bi čuven strašan jauk i lelek. Nikoliko trenutaka za tim, i evo pred nami u krvave vite zaodiven po priliki od 12 do 14 litah star mladić stajaše.

Kojeg mladića upita gospoja Malleville, „kako ti je Janko?“ jel te ostavila groznica? jesil iz nova u stanju poslove si obavljati? znašli da ćeš sutra biti lišen od verigah!!

Sutra! daklem sutra! reče mladi rus, šta zar ću ja već sutra uživati slobodu, ta zar ću već sutra — kanoti luga zvir — biti prost?! Ah osveta docnie — — —!

Janko, Janko! reče starica: ne buncaj, — zašto da se osvetiš? — ta vlastelin je nas preveć dobar!

Ah da nam je Spahija dobar, to mi je veoma poznato, nu ona — ona je neizmirno opaka, ja ću se njoj osvetiti.

Komu i čega rad se želi ovo nevino dite osvetiti? upitam natrag se vraćuć svoju drugaricu?

Jesteli tog ditića usta motrili?

Jesam.

Naš prije spomenuti mladić Janko, tek prije 14 dana bio je u dvoru vlasteoskom trkač.

Njemu kano takvom u dio pade srića, il da kažem nesrića biti poslužiteljem Feodore. Lipe da nekažem prikrasne njegove bile zubove uznenavidi Feodora. Djavao ju navede da tog krasnog mladića mnogo krasne zube osvoji.

Kanite se mila gospoja, odvratim ja to nije moguće, to je pakleni čin, sličnog obaviti jedino je djavao pakleni u stanju.

Ja vam velim da je moguće, nastavi gospoja Malleville, jer onaj šor beli zubovah, koji u ustih Feodore vidiste, oni tek prije nekoliko danah u usti Ivanovi bio je. Bivši podanik gospodara *vlasništvo* Feodora obaviv ovaj strašan zločin, činilo joj se, da ona vlastelničko svoje pravo uživa; čini s podanikom što joj je volja. Feodora iz stolnoga grada si da jednog glasovitoga zubotrgača doprinesiti, ovaj kukavnomu i bednomu Ivanu za tri dana sve povadi zubove!! Uviravam vas, veli gospoja Malleville ja sam slušala ove nesritne žrtve grozni i u srdce dirajući jauk, slučajno bo sam se nalazila blizu onoga mista, gdi se ovaj nezdušni čin obavljao. Feodora milostivo — da ne pogine i smalaksa Janko — dozvoli da smije sve dotle materinsku njegu upotribiti, dok mu se rane mučenjem prouzrokovane zaličile budu.

Kako je podnašao Janko to strahovito mučenje? sa svim hladnokrvno! nu ipak, jednom se usudi nepravednost tu strašnu na sebi obavljenu Feodori na oči baciti, toga radi 50 udaraca sa kamčukom zadobi; s tim dodatkom: da će ih i više dobiti, ako bi se usudio — kadgod preostav iza toga mrevarenja živ kome od ovoga slučaja da i reči — prozboriti.

Ozdraviv Janko, zadobi slobodu, bezzubni bednik tumarao je po različiti krajevi i predelji jadne svoje domovine! Janko bi Feodori svake godine najmanje jedno pismo poslao, u kojem pismu bi joj se strašno pratio, ter ju uviravao, da će ju ubiti, da će ju upravo tako kinjiti; kano što je ona njega kinjila.

Evo odlomak jedan iz njegovi poslanica.

„Janko uživa slobodu! Janko se — premda je nesritan — nigda nikomu nepotuži! Mati naša grofica, pravi je angjeo, koji s neba sidje; ali ni me je nigda ni grof bez uzroka pedepsao; no ti odlična gospojo Feodora! ti si mi neizkazano grozna bila. Ti si me nogami gazila, kanoti kakvog kukavnoga crva. Nek, ti si gazila crva, nu znaj: s vrmenom iz crva će postati zmija; zmija pak ova, smrtonosnim svojim žalcem, ukiniti će ti život. Zbog tebe sam prinuždan kad što, kanoti bezsvistna zvir, u lugu život svoj sprovesti; nu budi uvirena: zvir će se ova osloboditi, i to jedino zaoto: de tebe s pandjami svojim razkomoda i pokida.“

Zbog tebe prognan, morao sam zavičajno svoje misto ostaviti! nu znaj: plemenita gospojo! da sam se zakleo tebe zaklati, budi uvirena, kano što živim, takva je istina: da ću si zakletvu sveto održati; sad te zaklati nemogu, jer sam slab mladić; opominjem te na ovaj budući strahoviti prizor zaoto: da neimaš nijedan mirni oka tren sve dotle: dok se sva ova dogodila budu.

Feodora kadgod bi dobila ovake, i u ovome smislu sastavljene poslanice, vazda bi ju niki strah obuzeo, i od ovoga vrmena, nigda se nije usudila, brez oružane pratnje, javno po ulicah obhadjati.

Nit govora nam je preseći, ter obratimo svu našu pozornost, na jednu drugu vele važnu osobu.

Ova osoba jest ličnik Sousloff, čovik inače vrime-

šan, poradi smrti svojega jedinca sina — koja se na lovu dogodi — na polak lud. On njegu svoju lečničku i znanost — bivši inače veoma višt — od onoga časa: gdi mu je sin preminuo, nigda upotrebio nije; i to sve dotle, dok jednom u Rusii ne poče kolera — negledajuć ničije lice — strašno moriti. Tada on iz nova, kano da mu nigda ništ i nebioše, svojski se latio marljivog lečničkoga rada.

Sousloff jest onaj isti ličnik, koj je Janka, kad su mu zubove povadili njegovao.

Sousloff je znao kud je dospio i gdi se nalazi Janko, nu on Janka nebi ni za život odao. Sousloff od kako mu je sin preminuo, u zatomi življaše.

Opasna za Feodoru pisma svake bi godine dolazila.

Knjaz Olsolf jednom u svojoj prikrasnoj dvorani dade jednu tako rekav veličanstvenu gostbu prirediti; noćjom kad veselje najveći stepen dostignu, strašna udari vatra nad glavom gostiuh, ovi u smetnji velikoj počese iz palače koji kud znaše trkati i bižati. Janko se nikako dočepao te palače, stupi u dvoranu, ovdje opazi Feodoru, uhvati ju, ter ju sveza s konopci, pak od razjarenosti sasvim preinačen kanoti besna zvir, medju buketim plamenom, nemilo bičevaše pred seбом ležeću bivšu si svoju spahnicu.

Potlim kad se osvisti Janko, da mu se što nedogodi, da ga neuhvate, iz palače pobježe.

Dadoše Janka potlim ovog strašnoga događaja po svih predelji kraljevine tražiti; za kratko vrime pojde im za rukom, njega i zbiljam najti.

Janko bi na smert kroz kandžie odsudjen.

Potlim sudbene ovrhe ličnik Sousloff, dade se grofici Feodori predstaviti, koja se udostoji njega dragovoljno primiti.

Tečajem govora izmedju ostali reče grofica, da ju je kod ovrhe sudbene njeko nedokučivo čustvo obuzelo, ter da je napram kukavnim nesretnikom sažaljenje očutila, plač jasnoga do srдца joj dopiraše.

Na ova prozbori Sousloff ličnik: milostiva gospo! vi ste vidili, kada je bezčustveni krvnik bič u ruke svoje uzeo, vi ste motrili — reče sa svim hladno krvno ličnik, — s kakvom vištinom je komadao nesritne žrtve tilo krvnik. Vi ste vidili po krasnom bilom tilu strašne od odoracah prouzrokovane modrice. Vi ste i to mogli opaziti, da se je bednik čvrsto držao, i da nije plakao tia do 30 oga hipa, tad poče strecati s ramenih, i mukli glas projdemu kroz usta. Jelte milostiva gospo već kod prvog udarca prokrljase krvca bidnoga Janke!!

Dosta, dosta! kanite se reče Feodora!

Ah ne, nije tomu tako! slušajte me na dalje reče Sousloff. Kod šestog udarca od krvi omekša remen, tada krvnik (mal ako ti ne Vaš kočiaš) obriše bič, baciga od sebe, uze drugi: da tako iz nova nastavi krvnički svoj posao. — Vi milostiva g. veoma ste blizu morali kod žrtve biti, jer vam se na haljini krvca Janke vidi. — Sad vam pak velim, što velim? ne; zapovidam! pratite me do onoga mista: gdi Janko leži.

Ovaj po sve strog Sousloff glas štrepiti ju činjaše; Feodora inače za osvetom pohlepna ženska misljaše: idem, pa da si vidim što mi radi mučenik.

Kada su Ivanu — koji u izvansebnom stanju na smrt izmučen stenjaše — pristupili, tada Sousloff na ovaj način poče govoriti:

Milostiva Gospo! ja sam jednoga sina imao, moj sin bio je vaš štovatelj, kasnije pako dragi vaš, vi mu se

izneviriste, zbog čega on samokrvnikom postade, iz ovog nezakonitog saveza preosta jedno sirotče, buduć pako ovo u zatomi bi, a odgojiteljica reče i proglasi: da je to dite umrlo, vi slavohlepna gospojo misljašte, da vam je i zločin s djetetom zakopan.

Ohola gospojo na ove reči sad pocerveni sad pobliđi, proklestvo pod kojim stenjaše, štrepiti ju čini.

Nu najedanput obrati se k' ličniku, ter svom snagom pritisne ruke Souloflove u svoje i reče:

„Ličniče! Otče! Janko je moj sin! Moj sin, kog sam ja strašno dvostruko naružila, veoma je bolestan; hodte vi ga morate izlečiti! što više: vi ga morate na novi život uskrisiti!

Grofica Feodora, majka Janke, sede mimogred svojega sinka, metne mu glavicu u svoj naručaj, pak mu poče uspvkajuću pismu pivati! tečajem koje, majka (Janke) podanika — — — poludi! Evo konac „Crtice“ koju je priveo.

Janko Cimeštar.

Kako se hrdja hvata?

Uzme se kaki sud, metne se u njegov' gvozdja — ekserah, i zelene soli (grün witril) funta je te soli 12 krajcarah — na to se nalije sirćeta, malo manje od vrhe, da se pieniti može. Posli se dva tri miseca upotribljavat može. Čim dužje stoji, tim je hrdja bolja. Ako sasane, toliko, koliko čovek potrebe ima, može se opet malo nadolit sirćeta; ili u slučaju, da bi se gvozdje izjilo, otrulo, otopilo bilo, može se i toga, pa ako je potreba, i zelene se soli metniti. — Hrdjom se može pisat na peru po papiru kano i tintom (njom pišem sada o njoj): zlatne je boje. Dobro je njom znamenovati tkanje (bez) jer mu ništa neudi, a napisano jedanput, kad se osuši, nikad sići neće, ma da se kako pere. Istog su lica na tkanju slova, kano i na papiru. Traje slova, dok i tkanja. — Samo se misto na platnu, koje se znamenovati ima, mora na mazati raztopljenom u vodi smolom, ili brašnom o srednje gustim, može se onda vrilom oklagiom izgladiti; i kad se namazano miesto osuši piše se perom na tim kano na papiru. — Sud nesmiije mastan biti.

Kako se ostri briača britva?

Na ravnom suvom se za briaču britvu kamenu čvrsto u obadvih rukuh na obadva kraja drži britva, i po mogućnosti se sile po kamenu drlja tako, da oštarje uvijek po tragu puzi, a ledja da idju na prid, s jedne i druge strane. Valja paziti, da oštarje kakogod o kraj kamena ne krne, zato joj se gibanje uvik malko od kraja dalje na kamenu početi i svršiti ima, i na svršetku se kano podići. — Po takim se načinu oštarje nikad pokvariti, dapače se izoštriti mora. Nepodje li za rukom u prvi ili za koji drugi ma britvu izoštriti, samo čovek duhom nek ne klone. Ja sebi sam britvu oštrim, pa sam i tupu zubatu jednu izoštrio: i ako ne bolje, a ono onako kao i oštrač; jer po men naoštrena britva na priličnu visinu vlakno od kose nosi. — Zašto se pako na suvom — al na ravnom i tananom kamenu bolje, nego na vodom okvasitim (što je ipak bolje, negoli uljem, jer ulje smeta — što se maže, a nedraži oštarje) ostri britva? Zato; jer onda od iste britve vukuć ju po kamenu na njem čeličnog praha ostane, a čelik se o čelik najbolje ostri: kog

voda izpere, ulje mu smeta. — Mislim, da će kušanje svakoga o tom najboljma obavijestiti. Svaki će se po svom u toj svari razaznati moći. Ja sam samo povoda h'tio dati, kako bi se dotični prije sititi mogli izumljivat, što shodniji način oštriti briačicu; jer znam, kako je mlogima dodijalo krvopijom se tupom britvom brijati. — Valja britvu oprat od sapuna u tanjuru u vodi, pa ju taku i medju brijanjem ako je potreba čestje po kamenu privući — otrisanu.

Nastavak o oštrenju briače britve.

Kad se je britva na kamenu već oštrila, uzme se na kajiš, te se, kao i na kamenu, čvrsto pritisnita natražki amo tamo povlači. Taj se kajiš ima namazati s gusnitom hrdjom (koje sam pripremu prije tog opisao) i britva se na njem donde vući ima, dok se o njem zapinjat ne počme. Onda se britva u čistoj vodi, koju čovek u tanjuru pripremljenu imade, oplakne i čistom krpom otriše. Doduše na britvi od hrdje tavne kano magla kaljače ostane; al se brzo da zaboraviti ta mana, kad se opazi po bradi, da je oštra. — Tako je poso oštrenju britve dokončan. Dok drugi šta boljega ne izmisli.

O. A. V.

Stari plemić i unuč.

Dida, dida, slatki dida! Oj unuč, moj golube!
Dit je vranac, dili sablja! — Besedom si izmamio
Daj mi njega, daj molim te, Suzu slabu, slabom starcu,
Da uzjašim sad na zmaja. Al si ipak promašio;

Da pripašem ostru sablju, Jer sam konja ja od davno
Koja nam je tako nuždna Ostavio na poljani,
Na tolika strana mista Kad smo s' ono prije bili
Od kud idje para kužna. Našom bratjom, tad dušmani.

Da pokažem, da Bunjevcu Sablja mi je u životu
Još u žila nij' se smrzla Al tako vrlo je zardjala;
Krv junačka, koja j' mnogim Jer imade tušta lita
Račun njiov često smrsla. — Kako ju je krv oprala. —

Pa i sve da je u redu
Sad junačstvo malo vridi
U prosviti sad s natiči
U junačtvu košto s didi! —

U B. Aljmasu

Skender.

Najnovije.

Beč. 9. Kol. Ministarsko više pokret vojske jedno-glasnoje odgodilo.

Pariž. Imaji već 400,000. Koji se podhvatili daće Pariž braniti.

Berlin. 9. Kol. Gubitak franzusah kod Vertha u boju bih 5000 mrtvi i ranjeni, i 6000 zarobljeni; a prusah 4000 mrtvi i ranjeni. (Uzmimo naum daje ovaj telegram pruskog izvora. Ured.)

Poruke uredništva.

Vukovar. G. L. L. Po volji. Somberek. Meni bi se izkalo al treba okoluosti u račun uzet, ako bi sad već tako zasviro — kolo bi se moje razvrglo — al što nije danas pogodno može biti sutra, sačuvaće mo, a i donle vas molimo. s družiti te se k nami, jel nas je malo, a ovde taki nimalo. Bačvaninu T kosi neznamo — odpiši nam jel pisma s Oj gorice iz tvoje glave izrasla?